

Lumea care știe gândește liber

Dan Nicu: Domnule Emilian Galaicu-Păun, anul acesta, în cadrul Școlii de Vară de la Sighetul-Marmației, ați fost antrenat în calitate de conferențiar, vorbindu-ne despre Basarabia — ultimul vagon. Halte și etape. Cum ați ajuns la Școala de Vară în calitate de conferențiar?

Emilian Galaicu-Păun: Cred că multă lume care m-a văzut conferențind la Școala de Vară și-a pus această întrebare, pentru că, pe de o parte, nu arată a deținut politic, nu sunt un militant, cel puțin activ sau vizibil, pentru drepturile omului, chiar dacă în tot ce-am scris am pledat, într-un fel, pentru această libertate a cuvântului, a tot ceea ce înseamnă spirit democratic. Comparativ cu ceilalți conferențieri, care au acumulat o anumită experiență în domeniu, păream puțin din altă zonă, dar există și un fapt care cred că m-a adus la această Școală de Vară. De mai mulți ani de zile îngrijesc la editura *Cartier* o colecție, *Cartier istoric*, în care am încercat să public în special cărți de gândire occidentală vizând fenomenele de ultimă oră, societatea modernă, societatea totali-

tară, miscarea liberă de idei. Mai mult decât atât, am publicat în traducerea mea una dintre piesele grele ale colecției, cartea lui Mario Turchetti *Tirania și tiranicidul din Antichitate până în zilele noastre*. Aceasta e una dintre posibilele explicații. Alta ar fi că, tot în cadrul proiectelor literare pe care le gestionez, am publicat una dintre cele mai dramatice și mai puternice cărți ale Gulagului românesc, *Tortura pe înțelesul tuturor* de Florin Constantin Pavlovici, pe care am și dăruit-o la Sighet unei eleve. Acestea sunt, ca să zic așa, premisele teoretice. Dar dincolo de premisele teoretice există uneori întâmplări reale, când niște oameni „se ciocnesc” și din această interacțiune rezultă lucruri extrem de frumoase. Adevărul este că în primăvara acestui an am avut o conferință la Iași, în cadrul muzeului *Pogor*, unde m-am văzut cu Ana Blandiana, care tocmai venise cu o expoziție de la Sighet. Acea expoziție era atât de bine lucrată, crease o atmosferă atât de penetrantă, încât atunci când s-a ajuns la momentul recitalului, spre deosebire de alte ocazii, când citeam niște lucruri mai perceptibile pentru auzul publicului,

am citit un text în care era vorba chiar de Gulag. Cred că intrasem într-un fel de anticameră a Școlii de Vară de la Sighet, pentru că, discutând după aceea cu Ana Blandiana și cu Romulus Rusan, s-a ajuns repede la acea propunere, pentru mine foarte onorantă, de a veni să povestesc despre această experiență unor copii. Am primit cu inima deschisă această propunere, cu atât mai mult cu cât simt nevoia să împărtășesc o anumită experiență, nu a omului care a trecut prin aceste instituții de tortură, dar a omului care timp de vreo douăzeci și ceva de ani a trăit în URSS și care într-un fel a fost marcat de această istorie.

Dan Nicu: Ați fost unul dintre cei mai aplaudați conferențieri și ați ajuns, din câte am văzut, la inima multora dintre ei. Cum vă explicați acest lucru?

Emilian Galaicu-Păun: Primul pas a fost făcut de mine. Am încercat să ajung la conștiința și mai ales la inimile lor. La conștiință, vorbind într-un limbaj al cifrelor și argumentând tot ce am spus în acea comunicare. Dar, dincolo de această conștiință a istoriei,

trăite, pentru mine a însemnat foarte mult să pun accent și pe partea emotivă a comunicării, asta neînsemnând, bineînțeles, să fiu sentimentaloid, ci să comunic o experiență intimă a mea din acea perioadă și, în acest sens, comunicarea mea nu a durat doar 45 de minute plus o jumătate de oră de întrebări, ci s-a prelungit pentru întreaga perioadă cât am stat la Sighet. Adevărata comunicare, adevăratele prelegeri de la Sighet încep în fața auditoriului și continuă după aceea. Am avut privilegiul unui public excepțional care m-a urmat nu doar în sala de conferințe, ci și pe dealurile de la Sighet, și la Iza. Am încercat să facem un fel de gândire peripatetică, adică să mergem și în paralel să reflectăm asupra a ceea ce ni s-a întâmplat, asupra a ceea ce ni se întâmplă. Acest gen de comunicare, a cărei nostalgie o am încă de când am fost profesor la Universitate, înseamnă foarte mult pentru unii, deoarece doar lucrurile simțite încep să vorbească ceva conștiinței. Cred că, de fapt, adevăratul impact al acestei Școli de Vară începe în momentul în care copiii *simt*, și abia apoi ajung să conștientizeze.

Dan Nicu: Faptul că proveniți din Basarabia, de la Chișinău, a avut vreun rol în formarea atitudinii elevilor față de Dumneavoastră, și dacă da, ce fel de rol? Cum considerați că ați reprezentat Basarabia la Școala de Vară?

Emilian Galaicu-Păun: A avut un rol, în sensul în care veneam cu o experiență foarte diferită de multe dintre experiențele lor. Diferită nu numai în sensul că veneam dintr-o zonă geografică pe care puțini dintre elevii din România au vizitat-o și despre care încă se știe, din păcate, prea puțin. A mai avut importanță și faptul că veneam dintr-o zonă care sub comunism a simțit o dublă asuprire: pe de o parte, a sistemului sovietic și, pe de altă parte, a șovinismului rus. Câteva întrebări din sală au

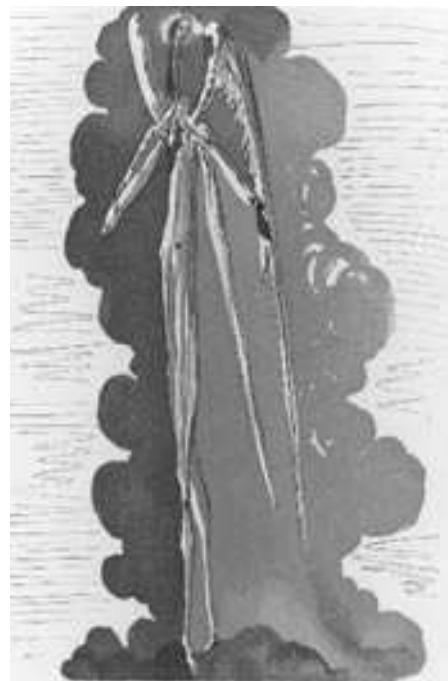
frizat acest lucru, bineînțeles. Am fost mândru să pot oferi, sper că am reușit, un alt fel de discurs decât obișnuitul discurs lacrimogen, de „rudă săracă”, pe care, din păcate, l-au tot oferit mulți dintre colegii noștri. Eu cred că Basarabia, în forma ei actuală, ca potențial intelectual, ca potențial artistic, este o forță. E suficient să dau doar niște nume care acum chiar sunt de primă importanță în cultura română. Mă gândesc, începând cu cei născuți aici, la Lucian Pintilie, Emil Brumaru, Leonid Dimov. Desigur că ei s-au dezvoltat ca mari personalități în România, dar amprenta locului își spune cuvântul. În cazul meu, am avut privilegiul de a vorbi și copiilor basarabeni, de a-i motiva o dată în plus să fie mândri de ceea ce s-a realizat aici. Pentru că a face din Basarabia doar o „rudă săracă” a României mi se pare teribil de nedrept, iar, pe de altă parte, a urma aberanta politică de „moldovenizare” pe care o propune șeful statului mi se pare, iarăși, o exagerare. De aceea, cred că este mai bine să exprimăm ceea ce credem cu adevărat, în cazul Basarabiei. Eu cred în acest potențial intelectual pe care am și încercat să-l exprim la Sighet.

Dan Nicu: Cât de importantă credeți că este în continuare studiarea fenomenului comunist și a consecințelor sale de către elevi și, în special, fenomenul Școlii de Vară de la Sighet?

Emilian Galaicu-Păun: Este foarte importantă această studiere, nu doar de către elevi, ceea ce am și spus acolo. Cred că ar trebui început un fel de curs de refabetizare în domeniul social și istoric cu părinții noștri, cu bunicii, în cazul copiilor, și chiar venind mai înspre generația tânără. Pentru că o întreagă populație a fost ani de zile spălată pe creier, iar metodele de manipulare colectivă în URSS au fost

absolut drastice, cred că s-au scris manuale despre aceste metode. Și atunci este vorba, de fapt, despre o reabilitare a conștiinței acestei națiuni care nici nu se percepe ca națiune, este mai degrabă o populație. Vorbesc acum de mase, nu de elitele intelectuale care au o foarte clară conștiință a apartenenței naționale. Școala de Vară are avantajul de a-ți oferi exact ceea ce vrei să știi, de a comunica în afara unor parametri strict academici. Ar trebui să se meargă mai departe în acest sens, cel puțin la noi, cred că introducerea în școli a unui curs de studiere a istoriei comunismului cu atât mai mult ar trebui să devină obligatoriu la noi, pentru că atunci lumea nu ar mai vota așa cum votează în continuare, din prostie. Am avea o reacție civică mult mai adecvată la anumite strămtorări ale libertății care se întâmplă la noi. În genere, lumea care știe gândește liber. Or, noi suntem abia în situația de a afla noi lucruri.

Dan Nicu: Vă mulțumesc pentru această discuție.

Îngerul din cel de-al 7-lea cer, Paradis 26